

Læreplan i treduodjifaget Vg3 / opplæring i bedrift

Fastsett som forskrift av Sametinget 24. august 2011 med hjemmel i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 6-4 andre ledd.

Gjelder fra 1. september 2011.

Gjelder fra 01.09.2011

Formål

Treduodjifaget er et identitetsskapende fag og det har en kulturbærende funksjon. Som urfolk har samene skapt sine bruksting og pryding av materialer fra naturen og utviklet håndverk. Faget skal bidra til å ivareta og videreføre samiske verdier, tradisjoner, kunnskaper og ferdigheter. Faget skal medvirke til å fylle samfunnets behov for verdiskapning gjennom utvikling av treduodji som en samisk håndverks- og kulturtradisjon og et område for næring. Videre skal faget ivareta samfunnets behov for kvalifiserte duodjihåndverkere. Faget skal også ivareta samfunnets behov for produksjon av tradisjonelle produkter og redskaper bl.a. slede, elvebåt, komse, seletøy, øse, trekopp og -kar (guksi ja náhppi), oppbevaringsgjenstander av tre, never og røtter, produksjon av brukskunst og kunsthåndverk og utvikling av nye produkter og design i et urfolksperspektiv.

Opplæringen skal utvikle materialkunnskaper og håndverksferdigheter hos den enkelte og gi kunnskap i bruk av verktøy, maskiner og teknikker ved framstilling av duodjiprodukter. Entreprenørskap er et sentralt element i faget og skal bidra til kunnskaper og ferdigheter om forretningsutvikling og nyskappingsprosesser. Opplæringen skal bidra til å utvikle forståelse for økonomi og forhold mellom produksjon og marked og utvikle kompetanse i kundebehandling.

I opplæringen skal det vektlegges en helhetlig forståelse av treet og dets ulike bestanddeler som tradisjonelt benyttes i duodji. Opplæringen skal legge vekt på praktisk arbeid og bruk av fagspråk og regional samisk duodjiterminologi. Videre skal opplæringen tilrettelegge for selvstendig planmessig arbeid, kreativitet, kritisk refleksjon og forståelse for etiske og estetiske problemstillinger.

Fullført og bestått opplæring fører fram til fagbrev. Yrkestittel er treduojár.

Struktur

Treduodjifaget består av tre hovedområder som utfyller hverandre og må sees i sammenheng.

Oversikt over hovedområdene:

Årstrinn	Hovedområder		
Vg3 / opplæring i bedrift	Produksjon	Produktdesign	Næring, økonomi og marked

Hovedområder

Produksjon

Hovedområdet omfatter framstilling av duodjiprodukter av rikuler, never, bark, røtter og selve treet og kunnskaper om tradisjonelle og nye produkter og produksjonsprosesser. Det omfatter utvikling av håndverksferdigheter og materiallære. Hovedområdet inkluderer innhenting, tørking og lagring av trematerialer. Videre inkluderer hovedområdet overflatebehandling og bearbeiding av trematerialer under produksjon. Reparasjon og vedlikehold av duodjiprodukter inngår også. Det omfatter videre lagring og vedlikehold av enkle håndverktøy og vedlikehold av verktøy, utstyr og maskiner. Helse, miljø og sikkerhet inngår i hovedområdet.

Produktdesign

Hovedområdet handler om arbeidsprosessen fra idé til ferdig produkt. Hovedområdet omfatter skisse- og detaljtegning, formgivning og materialvalg. Hovedområdet omfatter videre kunnskaper om regionale særpreg, bruk av fagspråk og regional samisk duodjiterminologi. Planlegging, vurdering og dokumentasjon hører også med.

Næring, økonomi og marked

Hovedområdet omfatter økonomi og forretningsutvikling, beregning av kostnader, pris og lønnsomhet. Videre omfatter hovedområdet markedsføring, salg og kundebehandling. Kunnskap om duodjibransjens organiseringer inngår også i hovedområdet.

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utviklingen av og er en del av fagkompetansen. I treduodjifaget forstås grunnleggende ferdigheter slik

Å kunne uttrykke seg muntlig og skriftlig i treduodjifaget innebærer å uttrykke seg visuelt og verbalt om produkter og tjenester, materialer, design, kvalitet, arbeidsprosesser og -redskaper, historiske kilder, estetikk og etikk. Det innebærer å bruke fagspråk og regional samisk duodjiterminologi i kommunikasjon med kunder, kollegaer, leverandører, tradisjonsbærere og andre samarbeidspartnere. Dette innebærer også å dokumentere og vurdere eget arbeid samt å bruke alfanumeriske tegnsett og urfolks tegn og symboler.

Å kunne lese i treduodjifaget innebærer å forstå og bruke faglitteratur og visuelle framstillinger med tegn, ornament og symboler i urfolks håndverk og kulturuttrykk.

Å kunne regne i treduodjifaget innebærer å beregne pris ut fra tidsbruk og kostnader, regne ut vekt, volum, mengde, vinkler og størrelser. Det innebærer også å vurdere forholdet mellom materialer, form, kvalitet og funksjon.

Å kunne bruke digitale verktøy i treduodjifaget innebærer å innhente og formidle informasjon, å visualisere ideer og eksperimentere med form, farge og komposisjon. Det innebærer også å bruke teknologi i kommunikasjon med kunder og samarbeidspartnere, i arbeid med produkter, produktutvikling og design, i arbeid med økonomi og markedsføring av egne håndverksprodukter og tjenester. Dessuten innebærer det å delta i faglige nettverk.

Kompetansemål

Etter Vg3

Produksjon

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- velge og hente ut materialer med utgangspunkt i samisk tradisjon og forskningsbasert viten og med hensyn til natur og miljø
- tørke, dele og lagre ulike trematerialer for produksjon
- produsere og bruke tradisjonelle fargestoffer i gravering og overflatebehandling
- tegne og gravere ornamentikk i tråd med regionale tradisjoner og bruke gjeldende graveringsteknikker

- bruke overflatebehandlingsmetoder tilpasset ulike gjenstander og behov
- velge form, farge og mønster som passer til materialets egenskaper og som understreker produktets idé
- kombinere treets bestanddeler med andre materialer i framstilling og utvikling av duodjiprodukter
- produsere gjenstander ved hjelp av tradisjonelle og nye teknikker og metoder som passer til materialets egenskaper
- vurdere skade på duodjiprodukt og utføre vedlikehold og reparasjon
- lage og vedlikeholde enkle håndverktøy
- bruke og vedlikeholde verktøy og maskiner etter gjeldende sikkerhetsbestemmelser
- utføre duodjiarbeid i henhold til gjeldende regelverk for helse, miljø og sikkerhet

Produktdesign

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- visualisere ideer gjennom skisser, tegninger og modeller
- lage produkter ut fra skisser, tegninger og modeller
- gjøre rede for materialenes egenskaper, struktur og farge i forhold til det ferdige produkt
- ta i bruk kontrast, balanse, harmoni og rytme i utarbeidingen av ulike produkter
- gjøre rede for regionale særpreg i form og ornamentikk i duodjifaget
- bruke fagspråk og regional samisk duodjiterminologi i kommunikasjon med kunder og samarbeidspartnere
- planlegge, vurdere og dokumentere egne arbeidsprosesser, produkter og håndverkstjenester

Næring, økonomi og marked

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- innhente opplysninger om offentlig lov og regelverk og drøfte ulike selskapsformer for en virksomhet
- forklare forskjellen mellom regnskap, næringsoppgave, merverdiavgiftsoppgave og selvangivelse og hvordan disse kan brukes i videreutvikling av bedriften
- regne ut pris på produkter og tjenester på grunnlag av tidsbruk og materialforbruk og beregne lønnsomhetsgrad for produksjon
- ta i bruk metoder for innhenting og analyse av markedsdata, og bruke dataen i markedsføring og salg
- kommunisere med kunder ved klager og reklamasjoner
- gjøre rede for bransjens organisering i Sápmi og i Norge

Vurdering

Vg3 Treduodjifaget

Bestemmelser for sluttvurdering:

Hovedområde	Ordning
Produksjon	Alle skal opp til fagprøven som normalt skal gjennomføres innenfor en tidsramme på ti (10) virkedager.
Produktdesign	Alle kandidater som ikke har fulgt normalt opplæringsløp, må ha bestått eksamen på Vg3-nivå i lærefaget. Eksamen utarbeides sentralt og sensureres lokalt.
Næring, økonomi og	

marked	
--------	--

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskrift til opplæringsloven.